

MAGYAR NEMZETI BANK

NEGYEDÉVES JELENTÉS

2010. október 15.

**Beszámoló az MNB 2010
harmadik negyedévi tevékenységéről**

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank
Felelős kiadó: dr. Simon András
1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

Tartalom

1. Monetáris politika	4
2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása	6
3. Devizatartalékok	7
4. Készpénztevékenység	8
5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás	11
6. Az MNB statisztikai tevékenysége	13
7. A pénzügyi kultúra fejlesztése	15

1. Monetáris politika

2010 harmadik negyedévében a Monetáris Tanács mindhárom kamatmeghatározó ülésén változatlanul hagyta a 2010 áprilisa óta 5,25 százalékos irányadó kamatát. A Tanács úgy ítélte meg, hogy a gazdaságot ért költségsokkok és a hosszabb ideje gyengébb árfolyam az inflációs kilátások romlását okozhatják. Indoklásuk szerint a továbbra is bizonytalan befektetői környezet szintén gátját jelentette a további kamatsökkentésnek. A Tanács a két utolsó közleményében azt is jelezte, hogy a felfelé mutató inflációs kockázatok realizálódása vagy az ország kockázati megítélésének tartós romlása esetén szükségessé válhat a kamatemelés.

Az augusztusi „Jelentés az infláció alakulásáról” a monetáris politika horizontján a korábbinál magasabb inflációs pályát jelzett előre. Bár a gyenge belső kereslet rövid távon még csökkent az inflációs nyomást, a gazdaságot ért költségsokkok és a tartósan gyengébb árfolyam miatt az infláció a cél fölött maradhat a teljes előrejelzési időszakban. 2012-ben a cél teljesülése szempontjából kockázatot jelent, hogy a tartósan cél fölötti infláció miatt az inflációs várakozások nem horgonyoztak. A Monetáris Tanács augusztusi közleményében a belső kereslet visszaesésével kapcsolatos lefelé mutató kockázatokat emelte ki, így a cél fölötti inflációnak is kisebb valószínűséget tulajdonított, mint a jelentés legyezőábrája.

Az inflációs jelentés kiemelte, hogy a nemzetközi befektetői hangulat változóképpen alakult a harmadik negyedévében. Továbbra is előtérben állnak a fejlett országok fiskális fenntarthatósági problémái. A kockázati étvágy növekedését segítette ugyanakkor a banki stresszteszt megnyugtató eredményeinek nyilvánosságra kerülése. Magyarország kockázati megítélése a májusi eseményeket követően (IMF-tárgyalások felfüggesztése, fiskális célok körüli bizonytalanságok) tartósan elszakadt a régiótól. A svájci frank erősödése nagy terheket rótt a devizában eladósodott háztartásokra. Ennek hatása érezhető volt a bankok portfólióminőségének és jövedelmezőségének romlásában is. A Monetáris Tanács megítélése szerint a befektetői bizalom szempontjából kulcsfontosságú volt, hogy a kormány elkötelezte magát a 2011-es 3 százalékos hiánycél mellett. A cél elérését szolgáló konkrét intézkedések bejelentésével, függően az intézkedések összetételétől és azok fenntarthatóságától, javulhat az ország kockázati megítélése.

Az inflációs jelentés elemzése szerint folytatódott a gazdaság recesszióból való kilábalása. A növekedés motorját a külső kereslet jelentette. A belső kereslet alakulása valamilyen elmaradt a várakozásoktól. Ennek egyik oka a tartósan

erős svájci frank miatt megnőtt törlesztőrészek fogyasztásra gyakorolt kedvezőtlen hatása lehetett. Ezt erősíthette a lakosságnak a tartósan magas munkanélküliség miatti óvatos magatartása. Az inflációs jelentés előrejelzése szerint a belső kereslet csak 2011-től járul majd pozitívan hozzá a növekedéshez. A kibocsátás várhatóan az előrejelzés teljes horizontján elmarad a potenciális szintjétől. A növekedés szerkezeti kettősségének megfelelően 2012 végéig fennmaradhat az ország külső finanszírozási képessége, bár az a belső kereslet élénkülésével csökkenni fog. A magas adósságszint azonban továbbra is az ország sebezhetőségének forrása marad.

A monetáris politikai eszköztár változásai

2010. szeptember elején az MNB a monetáris politikai eszköztár egyes elemeinek átalakításáról döntött annak érdekében, hogy támogassa a hitelintézetek likviditáskezelését. A választható tartalékráta bevezetésének és a likviditási előrejelzés publikálásának célja az, hogy a hazai bankok hatékonyabb likviditáskezelése következtében a monetáris politika irányultságát kifejező jegybanki alapkamat minél jobban érvényesülhessen a pénzügyi piacokon, és a hazai pénzügyi intézményrendszer zökkenőmentesen tölthesse be közvetítő szerepét.

A Monetáris Tanács 2010. szeptember 6-i döntése alapján a jövőben minden tartalékköteles hitelintézet maga döntheti el, hogy a korábban érvényes 2 százalékos, vagy annál magasabb tartalékráta vonatkozzon-e rá. A tartalékköteles hitelintézetek a 2010. novemberi tartalékteljesítési periódustól kezdődően a 2, 3, 4 és 5 százalékos tartalékráták közül választhatnak; választásukat ezt követően félévente módosíthatják, minden év áprilisában és októberében. A hitelintézetek kötelező tartaléka a – továbbra is változatlan módon meghatározott – tartalékalap és a választott tartalékráta szorzata lesz. A változtatást a bankközi piacoknak a pénzügyi válság kirobbanása óta tartó alacsony likviditása teszi szükségessé. Hosszú távon az MNB a stratégiájának megfelelően törekedni fog az eurozóna kötelező tartalékszabályozásával való harmonizációra.

A Magyar Nemzeti Bank piaci (alapkamattal megegyező) kamatozású és a havi tartalékteljesítési időszak átlagában teljesítendő kötelező tartalékrendszerének célja kizárólag a hazai hitelintézetek likviditáskezelésének támogatása, ezáltal a rövid futamidejű bankközi pénzügyi hozamok alapkamattól történő eltérésének mérséklése. A havi átlag

golású kötelező tartalékrendszer működtetésével az MNB tehát a kamattranzmisszió hatékonyságát biztosítja, hiszen a hitelintézetek az MNB-nél vezetett számlájukon kötelező tartalékként tartott összeg napon belüli és napok közötti alakításával tudják kezelni az őket ért likviditási hatások egy részét.

A 2008-ban kitört pénzügyi válság jelentősen átrendezte a hazai bankközi pénzügyi piacokat, a likviditás bankok közötti újraelosztásának hatékonysága jelenleg is elmarad a válság előtti szinttől. Az elmúlt időszak tapasztalatai alapján a kötelező tartalék nagyságának tartalékalaphoz viszonyított optimális aránya (vagyis az optimális tartalékráta nagysága) likviditáskezelési szempontból hitelintézeteként jelentős eltérést mutat. Azon bankok, amelyeket tartalékalapjuk nagyságához viszonyítva alacsony likviditási hatások érnek, a korábban érvényes 2 százalékos tartalékráta mellett is könnyen tudják kezelni a likviditásukat. Azon bankok azonban, amelyek esetében a likviditási hatások relatív nagysága nagyobb, a 2 százalékos tartalékráta mellett már nem tudják hatékonyan hasznosítani a kötelező tartalékrendszer átlagolási mechanizmusát. Az MNB az opcionálisan választható magasabb tartalékráták bevezetésével tehát azt kívánja biztosítani, hogy a jövőben a kötelező tartalékrendszer minden hazai hitelintézet esetében megfelelő hatékonysággal támogassa a likviditáskezelést, és ezen keresztül a lehető legnagyobb mértékben hozzájáruljon a bankközi hozamok alapkamattól történő eltéréseinek mérsékléséhez. A választható tartalékráta bevezetésének indokairól az MNB részletes elemzést jelentetett meg az MNB-szemle 2010. októberi számában.¹

Az MNB 2010. szeptember 14-től egy kezdeti féléves próbaidőre megkezdte a bankrendszer egészét érintő likviditási hatások előrejelzésének publikálását. Az MNB az előrejelzéssel a hitelintézetek likviditástervezésének támogatásán keresztül azt kívánja elősegíteni, hogy az irányadó eszköz szerepét betöltő kéthetes MNB-kötvény igénybevétele optimális nagyságú legyen, és egyre kevésbé támaszkodjanak a hitelintézetek az egynapos hitel- és betétoldali jegybanki rendelkezésre állásra. Ezáltal az egynapos bankközi kamatok a jövőben még szorosabban követhetik a mindenkori jegybanki alapkamatot. Az MNB minden héten a kéthetes MNB-kötvény aukcióját megelőzően (a jelenlegi feltételek mellett keddi napokon) publikálja a következő hétre vonatkozóan a forintlikviditást befolyásoló tényezők várható átlagos hatását.

A bankrendszer egészének likviditását alapvetően a kincstári egységes számla és a bankrendszeren kívüli készpénz alakulása befolyásolja. Elsősorban a kincstári számla egyenlegének nehéz előrejelezhetősége miatt az MNB csak számottevő bizonytalansággal tudja megbecsülni a bankrendszer likviditásának várható alakulását. Ezért az MNB nem vállal semmilyen felelősséget az előrejelzés pontosságáért, és a tényleges likviditási helyzet prognózistól eltérő alakulását utólag nem fogja sem publikálni, sem kommentálni. Összességében azonban úgy ítéli meg, hogy az előrejelzés bizonytalansága ellenére a bankrendszer szereplői számára támogatást jelent a jegybanki prognózis publikálása. A publikáció véglegesítéséről az MNB a próbaidőszak tapasztalatai és a piaci szereplők visszajelzései alapján, 2011 tavaszán fog döntést hozni.

Az MNB 2010. szeptember 1-jétől HUFONIA (Hungarian Forint Overnight Index Average) néven publikálja a hitelintézetek napi adatszolgáltatásából számított egynapos bankközi fedezetlen ügyletek forgalommal súlyozott átlagos kamatát. A névválasztás az európai gyakorlatnak megfelelő (euro – EONIA, sterling – SONIA stb.), annak érdekében, hogy általános piaci referenciakamatként könnyen azonosítható legyen. Az ilyen típusú egynapos kamatláb a fejlett pénzügyi piacokon a speciális kamatswapok (OIS, Overnight Indexed Swap) alapterméke. Az egynapos bankközi kamatok várható jövőbeli alakulásán alapuló derivatív ügyletek hazai elterjedése támogathatja a piaci szereplőket kamatkockázatuk hatékonyabb kezelésében és az éven belüli bankközi kamatok reális piaci szintjének megállapításában. A hazai egynapos kamatra vonatkozó swap- (OIS-) piac elindulását támogatja továbbá az is, hogy 2010. október közepén az MNB és a Magyar Forex Társaság közös működtetésében, 12 hazai bank árjegyzése alapján elindult a hivatalos OIS swapjegyzések naponkénti publikálása (HUFONIA Swap Index). A jegyzések egyhetestől egyéves futamidőig, összesen nyolc lejáratra vonatkoznak.

Az MNB-nek az EKB-val 2008 októberében kötött, majd 2010 januárjában módosított, az euro–forint swapeszközöknek euro-likviditásszükségletét támogató, 5 milliárd eurós repo- és swapmegállapodása ismét átalakult. Míg az MNB a hat hónapos időtartamra módosított megállapodás alapján a rendelkezésre álló keretösszeg felét – 2,5 milliárd eurót – euro–forint swap formájában is igénybe vehette az EKB-tól, addig 2010 júliusától újra az eredeti feltételek szerint, a teljes keretösszeg erejéig repoügyletekkel igényelhet eurolikviditást.

¹ Varga Lóránt: A választható tartalékráta bevezetésének indokai Magyarországon. *MNB-szemle*, 2010. október.

2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása

Az MNB 2010 harmadik negyedévében is kiemelt figyelmet fordított a nemzetközi pénzügyi és gazdasági folyamatok magyarországi hatásainak felmérésére. Az elmúlt időszakban megfigyelhető volt, hogy számos fejlett ország a kockázatok egy részének átvállalásával, a költségvetési hiány és az államadósság jelentős növelésével tudta csak a pénzügyi rendszer és a gazdaság működését stabilizálni. Ezen finanszírozási kockázatok erőteljes növekedése az előző negyedévben elsősorban Görögországot érintette kedvezőtlenül, 2010 harmadik negyedévében – elsősorban az állami tulajdonú bankok növekvő kockázatai miatt – inkább Írországra volt negatív hatással. Az eurozónában előreláthatólag elhúzódó és törékeny növekedés várható, amely a magyarországi növekedési kilátásokat sem javítja.

A hazai bankrendszerben az első félévi jelentős visszaesés után a harmadik negyedévben, az előzetes adatok alapján enyhébb csökkenést tapasztaltunk a vállalati hitelek állományában. A háztartási hitelek a harmadik negyedévben az év megelőző időszakához hasonló mértékben csökkentek. A jegybanki várakozások szerint a háztartások hitelállományának visszaesése továbbra is folytatódhat, illetve a kontrakció a vállalati hitelek esetén újra erősödhet. A hitelezési veszteségek jelentősen növekednek; a háztartási portfólió esetében a forint svájci frankkal szembeni gyengülése és a tartósan magas munkanélküliség miatt, a vállalati portfólió esetében pedig a kereskedelmiingatlan-hitelek vártnál nagyobb mértékű nem teljesítése következtében. A hitelezési veszteségeken túl a bankadó kivetése is rontja a bankok tőkeakkumulációs képességét, ami arra ösztönözheti a bankokat, hogy a hitelezési aktivitásuk visszafogásával javítsák tőkeegyelelősüket.

Az MNB Pénzügyi stabilitás szakterülete 2010 nyarán folytatta a 2003 tavaszán elkezdett, a banki hitelezési folyamatokat áttekintő *Hitelezési felmérését*. A 2010 második negyedévére vonatkozó felmérés eredményeit a jegybank 2010 augusztusában publikálta. A felmérés megállapította, hogy a háztartási szegmensben főleg a devizaalapú, szabad felhasználású és lakáscélú jelzáloghiteleknél a bankok a minimálisan megkövetelt hitelképességi szinten, valamint a jövedelemarányos törlesztőrészlet maximális arányán keresztül szigorították hitelezési feltételeiket. A felmérés

szerint a vállalati hitelek esetében a 2007 óta tartó szigorítási ciklus véget ért, ugyanakkor a bankok válaszaiból az látható, hogy a jelenlegi igen szigorú hitelezési feltételek fennmaradása tartóssá válhat, bár a felmérés szerint a gazdasági kilátások, az ügyfelek hitelképességének alakulása, illetve saját kockázatvállalási hajlandóságuk nem indokol további szigorításokat, de érdemben enyhítéseket sem.

A Magyar Nemzeti Bank az elmúlt negyedévben is részt vett több, a pénzügyi stabilitást erősítő jogszabály-változtatás előkészítésében, és nyomon követte a nemzetközi téren, különösen az Európai Unióban folyó pénzügyi válságkezeléssel és szabályozással foglalkozó kezdeményezéseket. E szabályozási kezdeményezések közül a jegybank számára továbbra is kiemelten fontos az ún. Bazel III. szabályozás, melynek likviditási előírásait 2010 III. negyedévében további vizsgálatnak vetette alá az MNB. Ehhez kapcsolódóan kétoldalú megbeszéléseket folytatott a jelentősebb magyarországi bankokkal az általuk várt hatásokról. Mindezek mellett az MNB hosszas előkészítő munka után 2010 szeptemberében a honlapján nyilvánosságra hozta, illetve a Nemzetgazdasági Minisztérium számára „act-or-explain” kommunikáció keretében megküldte az ügyfelek érdekeit védő, a banki transzparenciát erősítő szabályozási kezdeményezéseit. Ilyen kezdeményezés esetén a Minisztériumnak a jogszabály megalkotására kell lépéseket tennie, vagy ennek hiányában döntése indokairól kell értesítenie az MNB-t. A kezdeményezés fő eleme szerint a fogyasztók számára kétféle hiteltermék lenne kínálható a jövőben: nem növelhető felárral referenciakamathoz kötött vagy hosszabb (években mérhető) kamatperiódusra rögzített kamatozású termék, megfelelő jogi megoldás esetén a fennálló hitelállományra is kiterjedne a javaslat hatóköre.

A jegybank az elmúlt negyedévben is részt vett a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzügyminisztérium közötti, a pénzügyi rendszer stabilitásának elősegítésére létrehozott koordinációs testület, a Pénzügyi Stabilitási Tanács munkájában. Ebben a negyedévben is az ügyrenddel összhangban a testület keretein belül a résztvevők többek között értékelték a pénzügyi közvetítőrendszer helyzetét, és megvitattak szabályozáshoz kapcsolódó kérdéseket.

3. Devizatartalékok

2010 harmadik negyedévének végén az MNB hivatalos devizatartalékainak nagysága 33,7 milliárd euro volt, ami 1,5 milliárd euro csökkenést jelent a 2010 második negyedév végi 35,2 milliárd eurós értékhez képest. A devizatartalékok alakulását elsősorban a következő tételek befolyásolták az elmúlt negyedév során.

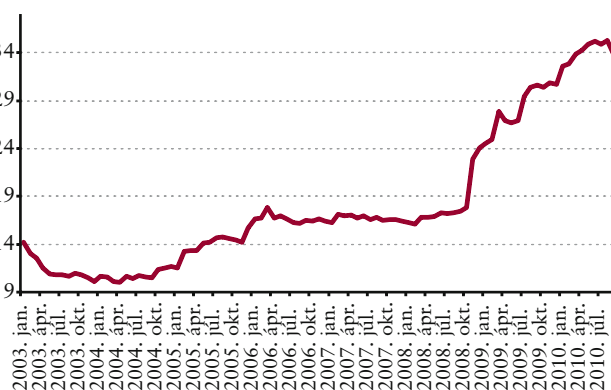
Az Államadósság Kezelő Központ megbízásából végrehajtott adósságkezeléssel kapcsolatos műveletek az előző negyedévben összességében mintegy 1,7 milliárd euróval csökkentették a devizatartalékok nagyságát. Ezen belül július 12-én egy 30 milliárd JPY, szeptember 27-én pedig egy 1 milliárd euro névértékű kötvény járt le. Az ÁKK adósságkezeléséhez kapcsolódó egyéb tételei (kötvények és hitelek kamatfizetése, törlesztése stb.) közel 400 millió eurós további csökkenést okoztak. Az MNB saját adósságszolgálatához kapcsolódó kifizetések 20 millió eurót tettek ki. A költségvetési szervek megbízásából végrehajtott devizakifizetések 250 millió eurós csökkenést okoztak. Az árfolyamváltozás hatása (az euro főbb devizák elleni erősödése) pedig az elmúlt három hónapban közel 300 millió euro csökkenést okozott. 2010 harmadik negyedévében

az Európai Bizottságtól 615 millió euro nettó transzfer érkezett. Az MNB-nél elhelyezett rövid lejáratú devizabetétek szeptember végén 50 millió euróval voltak magasabbak a június végi állományhoz képest. A tartalékon elért hozam az előző negyedév során 140 millió euróval növelte az MNB arany- és devizatartalékait.

1. ábra

A devizatartalékok nagyságának alakulása

(milliárd euróban)

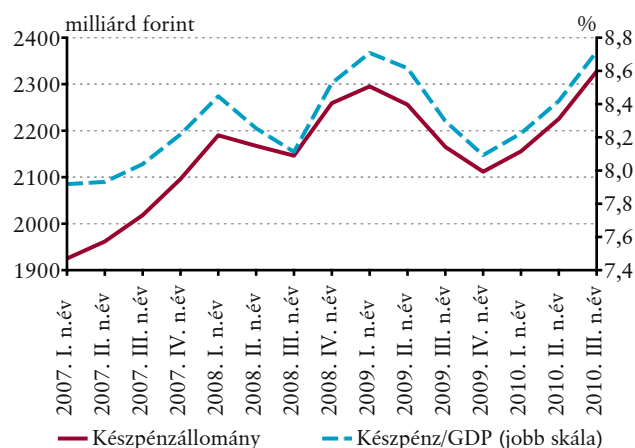
4. Készpénztevékenység

A forgalomban lévő készpénz

2010 harmadik negyedévének végén a forgalomban lévő készpénz értéke mintegy 2319 milliárd forintot tett ki. A 2009 első negyedétől tapasztalt jelentős visszaesés után 2010 első három negyedévében emelkedett a forgalomban

2. ábra

Készpénzállomány a gazdaságban

Megjegyzés: A készpénzállomány negyedéves átlagértéken, szezonálisan igazítva.

lévő készpénzállomány értéke és a GDP-arányos mutató is. Ebben vélhetően szerepet játszhat az is, hogy a lakosság a valutában tartott készpénzes megtakarításainak egy részét az árfolyamelőnyök kihasználása érdekében forintra váltotta.

A forgalomban lévő bankjegyek és érmék

A forgalomban lévő bankjegyek értéke 2010 harmadik negyedévének végén mintegy 2268 milliárd forint volt, ami 9 százalékos növekedést mutat az előző év azonos időszakához képest. A növekedés ugyanakkor a bankjegyek mennyiségét tekintve csak mintegy 6 százalék volt, és nem minden címletet érintett. A bankjegyállomány növekedését továbbra is alapvetően a két legnagyobb címlet dominálta, a kisebb címletek állománya a forgalomban gyakorlatilag stagnált, vagy csak igen kis mértékben nőtt. A 20 000 és 10 000 forintosok a forgalomban lévő bankjegyek mennyiségének már csaknem 56 százalékát adják.

2010 szeptember végén több mint 1167 millió darab érme volt forgalomban közel 45 milliárd forint értékben. A forgalomban lévő állomány mennyisége 3 százalékkal, értéke 14 százalékkal volt több, mint egy évvel korábban. Az emelke-

1. táblázat

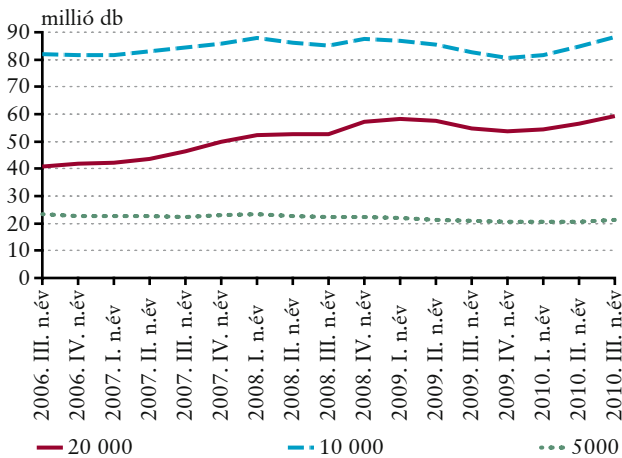
Forgalomban lévő bankjegyek és érmék

(2010. szeptember 30-i adatok)

Bankjegyek	Mennyiség (millió darab)	Érték (Mrd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
20 000 forint	59,4	1188,6	22,5	52,4
10 000 forint	87,4	873,7	33,0	38,5
5 000 forint	20,8	104,0	7,9	4,6
2 000 forint	19,2	38,4	7,3	1,7
1 000 forint	48,2	48,2	18,2	2,1
500 forint	29,6	14,8	11,2	0,7
Összesen	264,7	2267,8	100	100
Érmék	Mennyiség (millió darab)	Érték (Mrd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
200 forint	80,8	16,2	6,9	36,2
100 forint	143,3	14,3	12,3	32,1
50 forint	111,8	5,6	9,6	12,5
20 forint	209,7	4,2	18,0	9,4
10 forint	250,8	2,5	21,5	5,6
5 forint	370,7	1,9	31,8	4,2
Összesen	1167,2	44,6	100	100

3. ábra

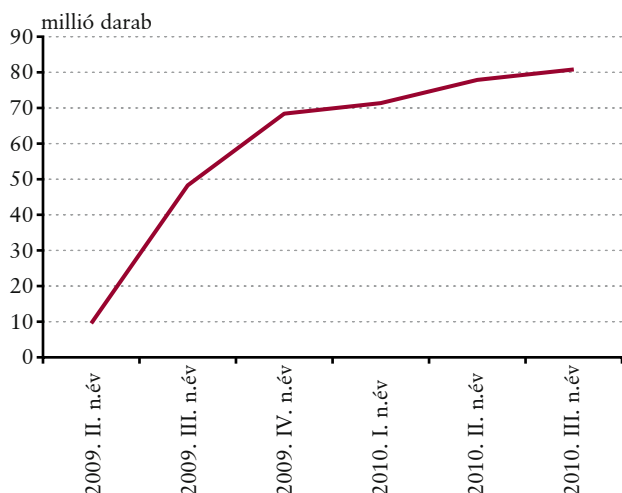
A forgalomban lévő nagy címletű (20 000, 10 000, 5000 Ft-os) bankjegyek szezonálisan igazított állománya

dést egyértelműen a 200 forintos érmék térnyerése okozta. A 200 forintos érmék forgalomba áramlása az előzetes jegybanki prognózisokat meghaladó mértékű volt, mely azt jelzi, hogy az érmék a készpénzforgalomban a vártnál is jobban funkcionálnak. Az MNB mind a kibocsátást megelőzően – tesztérmék biztosításával, technológiai segítségnyújtással –, mind a kibocsátás óta igyekszik elősegíteni a 200 forintos érmék különféle készpénzes automatákban való megbízható elfogadását, illetve az elfogadásra alkalmas automaták köré-

4. ábra

A 200 forintos érmék forgalomba áramlásának üteme a kibocsátás óta

2. táblázat

Fellelt bankjegyhamisítványok címletenkénti megoszlása a III. negyedévben

Címletek	500	1000	2000	5000	10 000	20 000
Megoszlás (%)	3,1	0,5	1,2	6,8	74,2	14,2

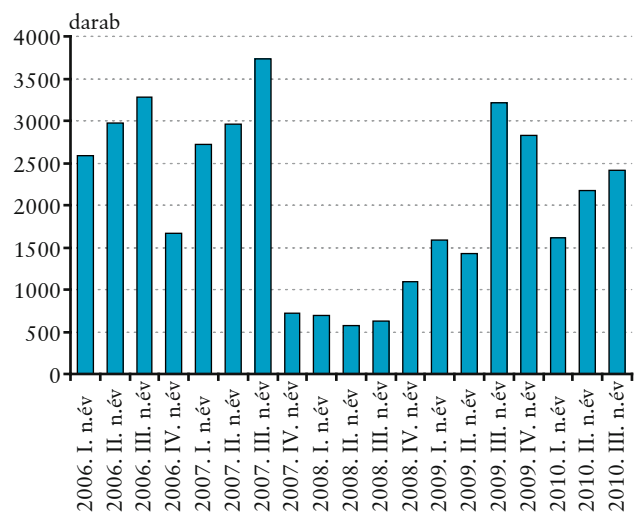
nek bővítését. Ennek érdekében folyamatosan törekszik az informális és technológiai kapcsolat tartására az ilyen berendezéseket üzemeltető, gyártó és karbantartó szervezetekkel.

A készpénzhamisítás megelőzését, visszaszorítását szolgáló tevékenység

2010 harmadik negyedévében folytatódott a hamisítványok számának év elejétől kezdődő emelkedése. A harmadik negyedévben 2409 darab hamis bankjegy került kivonásra a forgalomból.

5. ábra

Fellelt bankjegyhamisítványok

A különböző címletű hamisítványok közül mind számuk és arányuk, mind pedig minőségük miatt kiemelkednek azok a 10 000 forintosok, amelyek elsősorban a kereskedelemben igényelnek nagyobb figyelmet. A hamisítványok kiszűrhetőek egyrészt összetett érzékszervi vizsgálatokkal (tapintással, átnézetben, mozzgatással), de főként napjaink korszerű eszközös módszerével, a kombinált UV-A/C lámpás vizsgálatl. A jegybank továbbra is kiemelt figyelmet fordít a bankjegyek védelmére, és az azt szolgáló ismeretek oktatására, továbbá a megbízható és korszerű eszközös vizsgálati módszerek széles körű terjesztésére.

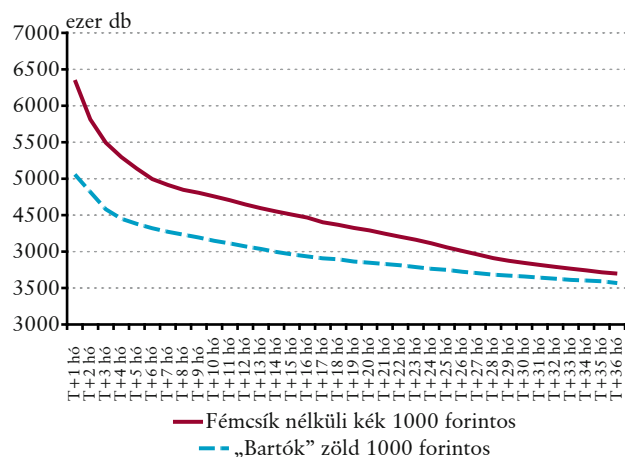
A hamis valuták előfordulása továbbra sem jelentős, szakértőink 558 darab, különböző valutahamisítványt detektáltak a harmadik negyedévben. Ezen belül a hamis eurobankjegyek száma 269 darab volt.

Három éve vonta be a jegybank a fémcsík nélküli 1000 forintos bankjegyet

A Magyar Nemzeti Bank három éve, 2007. augusztus 31-i határral vonta be a fémcsík nélküli 1000 forintos bankjegyet. A 6. ábrán bemutatjuk a fémcsík nélküli 1000 forintos bankjegyek azon mennyiségét, melyet a lakosság még nem váltott vissza, együtt ábrázolva az 1999. augusztus 31-én bevont zöld „Bartók” 1000 forintos bevonás utáni első három évében regisztrált hasonló adatával. Látható, hogy a két különböző típusú 1000 forintos mennyire azonos pályát futott be a bevonás időpontjában forgalomban lévő darabszámától függetlenül ezen időszak alatt. Az MNB tapasztalatai szerint a bevonási határnap utáni intenzív hónapokat követően már csak az ún. „rejtetten meghúzódo” (például hagyatékban fellelt) pénzek kerülnek elő és áramlanak vissza a jegybankba.

6. ábra

Az 1000 forintosok forgalomban kint maradt mennyisége a bevonás határnapjától (T) eltelt 3 évben

Jelenleg a lakosság 3,7 millió darab „kék” és 3,2 millió darab „zöld” 1000 forintosot nem váltott vissza. A visszaváltásra azonban még hosszú idő áll rendelkezésre, a „Bartók” 1000 forintosokat 2019. szeptember 1-jéig, a fémcsík nélküli, „kék” 1000 forintosokat 2027. augusztus 31-ig lehet törvényes fizetőeszközre átváltani.

Emlékérmék

A Magyar Nemzeti Bank „Szent István intelmei” megnevezéssel 50 000 és 500 000 forintos címletű arany emlékérmet bocsátott ki augusztus 20-án, Szent István ünnepén. Az érmeikkel az MNB Szent István királynak a fiához, Szent Imre herceghez intézett, a leendő uralkodó feladatait részletező intelmeinek állított emléket. A forintrendszer több

évtizedes történetében 500 000 forintos kibocsátására most először került sor.

Mindkét emlékérmet Szöllőssy Enikő tervezte, az érmeképük azonos, csak az értékjelzésük különbözik. Az előlapon a kötelező érmekepi elemek („50 000 FORINT”, illetve „500 000 FORINT” értékjelzés, a „MAGYAR KÖZTÁRSASÁG” felirat, a „2010” verési évszám, valamint a „BP.” verdejel) mellett az Intelmek középkori latin nyelvű kézírásos szövegének bevezetése olvasható, szabálytalan pergamenre helyezve. Az emlékérme hátlapján fő motívumként Szent István király és Szent Imre herceg ábrázolása látható, amely a mateóci (Matejovce, ma a szlovákiai Poprad településrésze) Szent István király plébániatemplom XV. századi szárnyas oltárának főoltárképe alapján készült. Az emlékérme szélén, felső köriratban a „SZENT ISTVÁN KIRÁLY INTELMEI”, alsó köriratban a „SZENT IMRE HERCEGHEZ” felirat olvasható. Az emlékérme alsó részén található Szöllőssy Enikő tervezőművész mesterjegye.

Mindkét emlékérme 986 ezrelék finomságú aranyból készült. Az 50 000 forint névértékű emlékérme súlya 6,982 gramm, átmérője 22 mm, széle sima, míg az 500 000 forint névértékű emlékérme súlya 62,838 gramm, átmérője 46 mm, széle sima. Az 50 000 forint névértékű emlékérmeből 5000 darab, az 500 000 forint névértékű emlékérmeből 500 darab verhető különleges – ún. proof – technológiával.

A jegybank szeptember 29-én Bíró László József emlékére „Bíró László József, a golyóstoll szabadalmaztatója” megnevezéssel 1000 forintos címletű kupronikkal emlékérmet bocsátott ki. Az emlékérmevel az MNB Bíró László Józsefnek, az íróeszközök forradalmi megújítójának állít emléket. Az emlékérme a magyar mérnökök, feltalálók technikai újdonságait, találmányait bemutató sorozat tagjaként kerül kibocsátásra. Az emlékérmet Szabó György tervezte. Az emlékérme előlapján a golyóstoll műszaki rajza alapján készült stilizált ábrázolás látható. A golyóstoll ábrázolásától jobbra fent a „2010” verési évszám, balra lent három vízszintes sorban a „BP.” verdejel, az „1000” értékjelzés és a „FORINT”, valamint a „MAGYAR KÖZTÁRSASÁG” felirat olvasható. Az emlékérme hátlapján Bíró László József portréja látható. A portré fölötti két vízszintes sorban az „A GOLYÓSTOLL” és a „SZABADALMAZTATÓJA” felirat, a portrétól balra három vízszintes sorban a „BÍRÓ”, a „LÁSZLÓ” és a „JÓZSEF” felirat olvasható. Az emlékérme bal alsó sarkában található Szabó György tervezőművész mesterjegye.

A négyzet alakú emlékérme kupronikkal (75% réz, 25% nikkel) készült, súlya 14 gramm, mérete 28,43 mm×28,43 mm, széle sima. Az emlékérmeből 20 000 darab készíthető, amelyből 10 000 darab különleges – ún. proof – technológiával verhető.

5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás

Rendeletet módosít az MNB – napközbeni lesz az elszámolás a Bankközi Klíringrendszerben 2012 közepétől

Az MNB jogi szabályozás útján előírta, hogy az elektronikusan beadott forintátutalási megbízások esetében a teljesítés ideje 2012. július 1-jétől a jelenlegi 1 nap helyett legfeljebb 4 óra lehet, így megvalósul a fizetési megbízások napközbeni elszámolása, és a fizetési megbízás összegének a kedvezményezett részére történő napon belüli eljuttatása. E célkitűzés összhangban van az utóbbi években az Európai Unió tagállamaiban végbement változásokkal is, amelyek eredményeképpen a bankközi elszámolási rendszerek napközbeni, jellemzően többszöri elszámolást biztosítanak a kisösszegű ügyféltetelek tekintetében. A vonatkozó rendelet 2010. október 13-án került kihirdetésre.

A fizetési rendszerek résztvevőinek üzletmenet-folytonossági gyakorlatához kapcsolódó felvigyázói ajánlásokat jelentet meg az MNB

A Magyar Nemzeti Bank felvigyázói tevékenységének gyakorlása során kiemelt figyelmet fordít a fizetési és elszámolási rendszerek megfelelő védelmére, illetve azok üzletmenet-folytonosságának biztosítására. A fizetési rendszerben részt vevők üzletmenet-folytonossági gyakorlatának felmérése után az MNB felvigyázói ajánlásokat fogalmazott meg, amelyeket a fizetési rendszerben részt vevők figyelmébe kíván ajánlani. A felvigyázói ajánlások azt célozzák, hogy az üzletmenet-folytonosság a pénzforgalom területén jól szabályozott, kellően dokumentált, alapos és összefüggéseiben átlátott, gyakorlatban működő, szükséges és elégséges erőforrásokat felvonultató, biztonságot adó tevékenység legyen, melyre a fizetési rendszer résztvevői azonos elvek mentén készülhetnek. Az ajánlások nyilvános konzultációja lezajlott, az MNB a beérkezett észrevételeket figyelembe véve az ajánlásokat véglegesítette és rövidesen megjelenteti.

Az MNB döntött a VIBER-ben részt vevő hazai hitelintézetek nagy ügyfélteteleinek zökkenő- és kockázatmentes lebonyolítását támogató ún. „fizetés fizetés ellenében” (Payment versus Payment) fejlesztés megvalósításáról

A VIBER-résztvevők elsősorban külföldi ügyfelei között meglehetősen nagy összegű tételek mozognak napközben. A VIBER bruttó elven kiegyenlítő rendszer, bár rendszeres

időközönként fut egy ún. körbetartozást lebontó algoritmus, amely a szembenálló tételek finanszírozó szerepét figyelembe tudja venni (technikai nettózás). Mivel a külföldi ügyfelek közvetetten férnek hozzá a VIBER-szolgáltatáshoz, így a körbetartozást lebontó algoritmus a közöttük mozgó tételek lebontására nem alkalmas. Ugyanakkor olykor a külföldi ügyfelek napközbeni (fedezetlen) hitelkerete a hazai hitelintézeteknél nem volt elégséges a nagy tételek teljesítéséhez. Ilyenkor a hazai számlavezetők felvették egymással a kapcsolatot, s a lefolytatott alkufolyamat függvényében valamelyik engedni volt kénytelen, hogy a kérdéses (egymással szemben álló) ügyféltetelek teljesítése megtörténhessen.

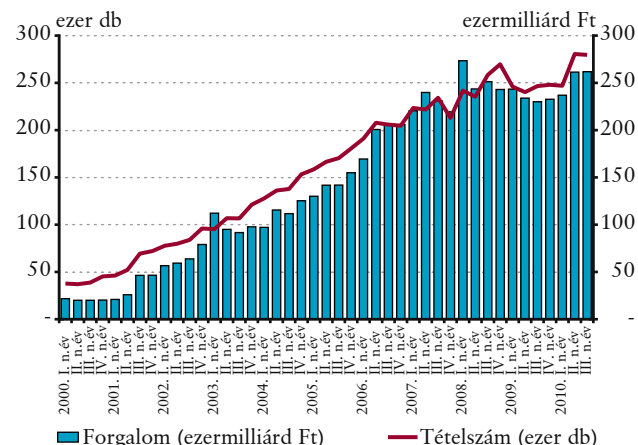
A kiegyenlítés tehát a kockázati alapon beállított napközbeni hitelkereten túl történt, amely hitelkockázat-kezelési szempontból nem volt optimális. Az MNB a problémát mérlegelve a VIBER fejlesztése mellett döntött. A 2011-ben megvalósuló fejlesztés lényege, hogy a VIBER-be küldött ügyféltetelek esetében egy kódszó illesztésével lehetővé teszi a tételek feltételeken összekapcsolt elszámolását és kiegyenlítését („fizetés fizetés ellenében” elv). Az eljárás kétoldalúan működik, azaz csak két VIBER-résztvevő között, így többszereplős ügyfél-körbetartozás kezelésére nem alkalmas. Ezenkívül hatékonysága nagyban függ a VIBER-résztvevők, valamint -ügyfelek közötti hatékony információcserétől.

A VIBER-forgalom alakulása

2010 harmadik negyedében 261,86 billió (ezer milliárd) forint volt a fizetési forgalom értéke a VIBER-ben, a kiegyenlített fizetési megbízások száma pedig 280 ezer darab. Sem a

7. ábra

A VIBER-ben lebonyolított fizetések értéke és száma negyedévenként

forgalom értéke, sem a tételek száma nem változott érdemben az előző negyedévhez képest. Az előző év azonos időszakához mérten értékben 14%-os növekedés tapasztalható, míg a tételszám növekedése 13%-ra tehető. A VIBER harmadik negyedévi átlagos havi tételszáma 93,3 ezer darab, a havi átlagos pénzforgalma 87,3 ezer milliárd forint volt.

A negyedév folyamán a napi átlagos tételszám 4302 darab volt, az átlagos napi forgalom pedig 4030 milliárd forint. A maximális tételszámot (9462 db) szeptember 6-án és a napi maximális forgalmat (13 339 milliárd Ft) szintén szeptember 6-án érte el a rendszer.

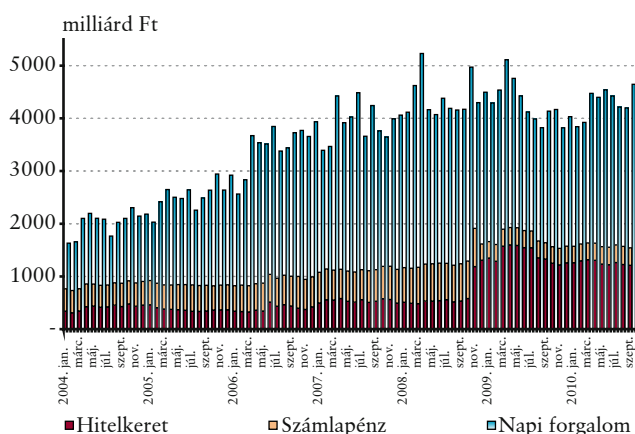
A vizsgált időszakban az MNB számlavezetési körébe tartozó hitelintézetek átlagos napi pénzforgalma (VIBER, BKR

és MNB ügyfélszámla-vezető rendszerét számításba véve) 4355 milliárd forint volt (ami 2%-os csökkenés az előző negyedévhez képest). E forgalmat az előző negyedévhez képest kissé növekvő, mintegy 335 milliárd forint átlagos napi számlapénzállomány és kissé csökkenő, mintegy 1234 milliárd forint napközbeni hitelkeret segítségével bonyolították le, így az átlagos napi likviditás 2,77-szer fordult meg napon belül, vagyis a bankok továbbra is bőséges likviditással rendelkeznek a forintfizetési rendszerekben. A kisebb likviditásállomány mellett (1%-kal csökkent az előző negyedévhez képest) a napi átlagos pénzforgalom is csökkent a vizsgált időszakban.

A VIBER rendelkezésre állása a negyedév során 99,63%-os volt.

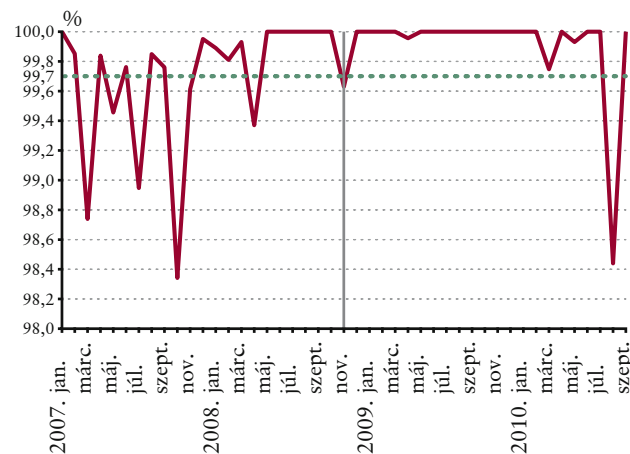
8. ábra

A bankok napi átlagos likviditásának (számlapénz+hitelkeret) és pénzforgalmának összetevése

9. ábra

A VIBER rendelkezésre állása

6. Az MNB statisztikai tevékenysége

Monetáris statisztika

Az MNB havonta publikálja a hitelintézetek összevont mérlegének, illetve a háztartási és a nem pénzügyi vállalati kamatlábak alakulásáról szóló adatokat; a 2010. augusztusi adatokat 2010. szeptember 30-án tette közzé.

A szezonálisan nem igazított adatok szerint az utolsó három hónapban a háztartások forint hitel-felvétele 83,0 milliárd forinttal haladta meg a törlesztéseket. A devizahitelek állománya a tranzakciókból eredően (az átértékelődésektől és az egyéb volumenváltozásoktól megtisztítva) 113,6 milliárd forinttal mérséklődött. A nem pénzügyi vállalatok hiteleinek állománya összességében csökkent a forint hitelek 19,2 milliárd forintos növekedése és a devizahitelek 21,7 milliárd forintos csökkenése miatt. A háztartások forintbetéteiken 16,0 milliárd forint nettó betételhelyezést, a devizabetéteiken pedig 101,6 milliárd forint nettó betétkivonást hajtottak végre. A nem pénzügyi vállalatoknál 254,6 milliárd forintnyi nettó betételhelyezés volt megfigyelhető. A hitelintézetek külföldi kötelezettségeinek részaránya az utolsó három hónap során a mérlegfőösszeghez képest mértékben, 31,4 százalékra csökkent.

A háztartások által felvett új forint és euro lakáscélú jelzáloghitelek átlagos hitelköltség-mutatója tovább csökkent, úgy, hogy a forint- és devizahitelek átlagos hitelköltség-mutatója közötti eltérés némiképp növekedett. A deviza lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelek új szerződéses értékénél folyamatos csökkenés figyelhető meg. Az átlagos kamatlábak az egymillió euro fölötti nem pénzügyi vállalati forint- és eurohitelek esetében növekedtek, míg a kisebb összegű hitelekénél nem változtak. Az átlagos betéti kamatlábak mindkét szektor esetében a forintbetétek esetében csökkentek, míg az eurobetétek vonatkozásában növekedtek.

2010 szeptemberétől az MNB a monetáris statisztika összeállítására új feldolgozó rendszert vezetett be. Az új rendszer nagyobb adatkezelő képessége olyan módszertani változásokat tett lehetővé, amelyek révén jelentősen javult a statisztikai publikációkban a becslőt, illetve az értékpárok kapcsolatos adatainak minősége. Az új feldolgozó rendszer 2010. január 1-jei időponttól kezdődően állítja elő a monetáris statisztikai adatokat.

Fizetésimérleg-statisztikák

Az MNB a meghirdetett adatközzételti és -felülvizsgálati gyakorlatával összhangban 2010. szeptember 30-án először

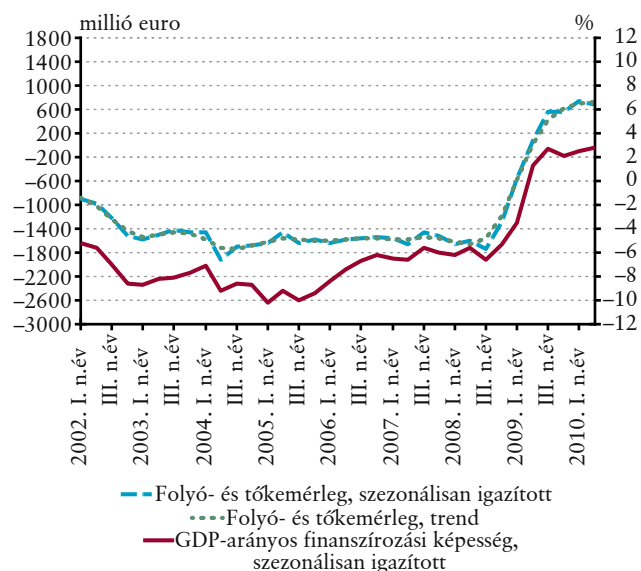
publikálta a 2010. II. negyedéves fizetésimérleg-statisztikát, és módosította a 2010. I. negyedéves, továbbá a 2008. és 2009. éves adatokat. A közvetlentőke-befektetésekre vonatkozóan beépítésre kerültek a 2009. évi vállalati mérlegek és eredménykimutatások alapján kitöltött vállalati kérdőívek adatai.

A 2009. évi statisztikákban az eddig publikált becslőt újrabefektetett jövedelem értéket felváltotta a kérdőívek adatai alapján számított előzetes adat.

2010 II. negyedévében a külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség (a folyó fizetési mérleg és a tőkémérleg együttes egyenlege) 806 millió euro (221 milliárd forint) volt, ami megegyezik a folyó és tőketranszferként elszámolt, EU-val kapcsolatos tranzakciók második negyedéves egyenlegével. A szezonális hatások kiszűrésével a finanszírozási képesség a GDP 2,8%-a (187 milliárd forint). A reálgazdasági mérleg többlete továbbra is magasabb, mint a jövedelemmérleg hiánya. 2009 elejétől az áruforgalomban az exportbevételek és az importkiadások szezonálisan igazítva rendre meghaladták az előző negyedéves szintet.

10. ábra

A külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség milliő euróban és a GDP arányában

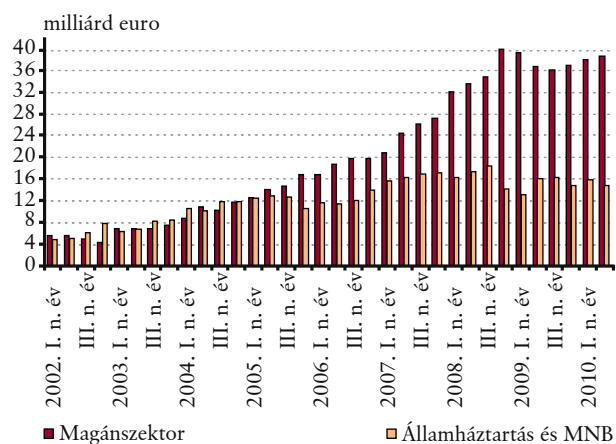

Megjegyzés: nettó finanszírozási képesség milliő euróban (bal skála) és a GDP arányában (jobb skála).

2010. június végén a jegybanki tartalékok értéke 35,2 milliárd euro volt. A közvetlentőke-befektetésen belül elszámolt egyéb tőkét, valamint a pénzügyi derivatívákat nem tartal-

11. ábra

Magyarország nettó adósságállománya (FDI egyéb tőke nélkül) 2002–2010

mazó nemzetgazdasági nettó adósságállomány pedig 53,3 milliárd eurót (a GDP arányában 54,7%-ot) tett ki.

A normál revízió túlmenően az MNB a KSH által felülvizsgált adatok alapján a fizetési mérlegben visszavezette az áru, munkavállalói jövedelem és vizonzatlan folyó transzfer adatokat 2007-ig, az EU-transzfer adatokat 2006-ig, valamint a paritáskorrekció módszertanának módosításából eredő, áruadatokat érintő változásokat 2004-ig.

Az új adatgyűjtési rendszer 2008. évi bevezetéséből adódó idősortörések megszüntetése, illetve csökkentése céljából pedig 2004-ig visszamenőlegesen felülvizsgálásra kerültek a kereskedelmi hitelek, a háztartások külföldi eszközei és az osztaléktartozások állományi és forgalmi adatai.

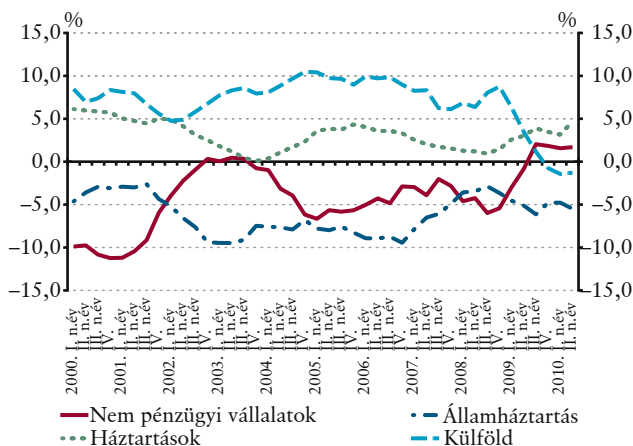
Pénzügyi számlák

Az MNB 2010 augusztusában publikálta az államháztartás és a háztartások 2010 második negyedévére vonatkozó előzetes pénzügyi számláit. A teljes körű, minden szektorra vonatkozó pénzügyi számlák adatai 2010. október 1-jén jelentek meg. A pénzügyi számlák legfrissebb adatai szerint az államháztartás finanszírozási igénye a GDP 5,5 százalékát érte el a 2010. második negyedévével zárult elmúlt egy évben.

12. ábra

A fő szektorok nettó finanszírozási képessége a GDP százalékában

(utolsó négy negyedév egyenlege/utolsó négy negyedév GDP-je)

Az MNB a Központi Statisztikai Hivatallal és a Nemzetgazdasági Minisztériummal együttműködve részt vett a túlzotthiány-eljárás (EDP) keretében történő, az államháztartás hiányára és adósságára vonatkozó statisztikai jelentés elkészítésében, amelyet 2010. szeptember végéig kellett elküldeni az Európai Bizottság részére. Az MNB-nek a jelentés összeállítása során az államháztartás bruttó (maastrichti) adósságáról és a hiány finanszírozásáról kell adatokat szolgáltatnia. Az államháztartás bruttó adóssága a szeptember végi adatok szerint a GDP 78,4 százalékát tette ki 2009 végén. A március végi EDP-jelentésben közölt adóssághoz képest bekövetkezett egytized százalékpontos emelkedés alapvetően a felülvizsgált 2009-es GDP-adat csökkenése miatt történt.

Egyéb információk

Az MNB statisztikai területe 2010. július végére összeállította a 2011. évre vonatkozó, a jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk és az információt szolgáltatók köréről, szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló rendelettervezetet, és azt az MNB honlapján nyilvános konzultációra bocsátotta.

7. A pénzügyi kultúra fejlesztése

A Magyar Nemzeti Bank vállalt célja, hogy törvényben rögzített alapfeladatainak támogatásaként hozzájáruljon a lakosság, és különösen a fiatalok pénzügyi kultúrájának fejlesztéséhez. Ennek keretében az MNB évek óta szervez a lakosságnak – ezen belül a diákoknak – szóló szemléletformáló, pénzügyi tájékozottságot növelő programokat.

A 2010–2011-es tanévben folytatódik a pénzügyi-gazdasági ismeretek középiskolai terjesztését célzó Pénzügyi Oktatási Program. A közreműködő, iskolánként félmillió forintos támogatásban részesülő 60 intézményt – amely a tavalyi számnál 20-szal több – a Pénziránytű alapítvány pályázat alapján választotta ki.

Az idei tanévben több mint 120 tanár és közel 2000 diák vesz részt a POP-programban, amelynek sikerességét az is mutatja, hogy a POP-ban eddig közreműködő valamennyi iskola ismét pályázott a program folytatására. Az előző programév visszamérése keretében kapott tanári visszajelzések alapján annak ellenére, hogy a program mindössze két éve működik, már most jelentős sikereket ért el a diákok pénzügyekben való jártasságának kialakításában, fejlesztésében. A vélemények alapján az iskolák rendkívül hasznosnak és hatékonyan találták a maga nemében egyedülálló internetalapú oktatási programot. Azon tanárok részére, akik szeptembertől újonnan kapcsolódnak be a program oktatásába, az alapítvány 30 órás programbevezető felkészítést tart, melynek első szakasza augusztus végén zajlott le. A tanártoábbképzés célja a program elemeinek bemutatásán túlmenően a nyár folyamán mind megjelenésében, mind tartalmi struktúrájában megújult, a programot kiszolgáló honlap és egyéb oktatási segédesszközök használatának elsajátítása, valamint az egyes témakörök órai feldolgozásának módszertani segítése volt.

A programban eddig részt nem vett pályázó intézmények a POP oktatása mellett vállalták, hogy csatlakoznak a 2009 őszi útjára indított, a Pénziránytű Alapítvány kezdeményezéséhez és az oktatási tárca támogatásával életre hívott iskolahálózathoz, amely a gazdasági, pénzügyi, vállalkozási kultúra és ismeretek oktatásában részt vevő, és annak elterjesztésében szerepet vállaló oktatási intézményeket fogja össze. A POP-programban az idei tanévben nem részt vevő középiskolai oktatási intézményeknek – pályázati úton – szintén van lehetőségük az iskolahálózathoz való csatlakozásra, melynek fő célja, hogy jól szervezett módon segítse elő a gazdasági és pénzügyi kultúra közoktatáson belüli elterjesztését. A „Pénziránytű iskola” címet a 2010–2011-es tanévben összesen legfeljebb további 30 középiskolai iskola nyerheti el, így a hálózati tagok száma ebben az évben várhatóan eléri a 100-at.

Szeptemberben ismét meghirdetésre került a Magyar Nemzeti Bank „Monetary – közgazdálkodj okosan” elnevezésű országos középiskolai vetélkedője. A játék novemberben indul, a csapatok három fordulón keresztül juthatnak a döntőbe. A vetélkedő győztes csapata 1 millió Ft nyereményben részesül.

Az MNB Látogatóközpontját a harmadik negyedévben több mint hétezer látogató kereste fel, mely a negyedév során eurobankjegyeket és -érméket bemutató, új interaktív játékokkal gazdagodó eurosarokkal bővült. A széles lakossági ismeretterjesztést szolgáló programok közül az MNB az idei évben első alkalommal vett részt az augusztusi Sziget fesztiválon. Ezen túlmenően az elmúlt hónapok során az MNB két alkalommal is kitérte kapuit a nagyközönség előtt: a június 19-i Múzeumok Éjszakáján, ahol több mint 2800 látogató volt, valamint a szeptember 18–19-én megrendezett Nyílt Napokon, ahol a jegybank főbb feladatait áttekintő szakmai előadásokkal bővített épületsétán 3500-an vettek részt.

Negyedéves jelentés

2010. október 15.

Nyomda: D-Plus

H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

